Усі оточили пана Бермютьє, судового слідчого, що розбирав таємниче злочинство в Сен-Клу. Вже цілий місяць Париж гомонів про те страшне, неймовірне звірство. Ніхто нічого певного не знав.

Пан Бермютьє, стоячи біля каміна, правив своє, збирав докупи всі докази, обмірковував різні думки, але сам ніяких висновків не робив.

Багато з жінок аж устали, щоб ближче підійти, і слухали стоячи, втупивши очі в поголений рот судовика, звідки падали такі тяжкі слова. Жінки вже трепетали, здригалися й ціпеніли від цікавості до страхів, від тієї пожадливої і невтримної потреби жахливого, що вічно паморочить їхню душу й мучить її, мов велика спрага.

Одна така, найблідіша з усіх, промовила, коли запала тиша:

— Це страшно. В усьому тому є щось потойбічне. Ніхто нічого так і не дізнається.

Судовик обернувся до неї:

— Так, пані, цілком можливо, що ніхто нічого так і не дізнається. А щодо слова "потойбічне", котре ви щойно вимовили, то воно тут не на місці. Перед нами злочинство, яке замислено так хитро і вчинено так хитро, а ще й огорнуте такою таємничістю, що ми не можемо збагнути всіх його загадкових обставин. Одного разу мені випало вести таку справу, що до неї, здавалося, доклала рук нечиста сила. Аж врешті довелося її полишити, бо не було як усе те з’ясувати.

Жінки мало не всі разом озвалися, і так поквапно, що голоси їхні злилися в один:

— О! Розкажіть нам.

Пан Бермютьє поважно посміхнувся тим усміхом, що пасує судовому слідчому. Він почав так:

— Тільки, прошу вас, не подумайте, що в усій тій пригоді я хоч на хвильку замислився над силами надлюдського. Я вірю тільки в земні причини. І, знаєте, було б краще, якби ми взагалі для визначення того, чого не розуміємо, не вживали слово "потойбічне", а користувалися звичайним словом "незбагненне". Принаймні у справі, про яку вам зараз розкажу, мене найбільше зацікавили другорядні, побічні обставини того, що сталося. А втім, ось як усе було.

Працював я тоді судовим слідчим в Аяччо, невеликому білостінному містечку на березі чарівної затоки, біля підніжжя високих гір.

Більшість справ, які мені довелося розслідувати, були пов’язані з вендетою. Якби ви знали, скільки в ній гордощів, несамовитої напруги, люті та героїзму! Там ви знайдете такі нечувано цікаві історії кровної помсти, що нам хіба могли б приснитися; там споконвічна ненависть, на якийсь час угамована, та довіку не забута; там найогидніші підступи; там убивства, що перетворюються на різанину і стають мало не славним учинком. За два роки я не чув там іншої мови, як про ціну крові, про той страхітливий корсіканський забобон, що кличе до відплати родичам і нащадкам того, хто колись комусь завдав якоїсь образи. Я бачив, як убивали старгіх дідів, дітей, усю рідню, моя голова тріщала від усіх тих історій.

Так от, одного дня я довідався, що якийсь англієць зовсім недавно найняв на кілька років невелику віллу в глибині затоки. Він привіз із собою слугу-француза, якого найняв у Марселі по дорозі.

Відразу всі зацікавилися тим загадковим паном, що жив самотньо у своїй оселі, а з дому вибирався лише на полювання чи на риболовлю. Він ні з ким не розмовляв, ніколи не навідувався до міста, а щоранку годину чи дві вправлявся, стріляючи з пістолета й карабіна.

Про нього вже ширилися легенди. Спочатку казали, що він багатий аристократ, який покинув свою батьківщину на політичному грунті; потім запевняли, що він скоїв жахливий злочин і тепер переховується. Навіть додавали неймовірно страхітливі подробиці.

Як судовий слідчий я мав зібрати відомості про того чоловіка; однак не було способу хоч би щось вивідати. Він звався сер Джон Ровелл.

Врешті я став на тому, що віддалік тримав його на оці; щиро сказати, за ним не помічено було нічого підозрілого.

А проте чутки недобрі йдуть, розходяться, обростають небилицями, вже й на віру беруться, тож я вирішив на власні очі побачити того чужинця і став незмінно полювати в околицях його маєтку.

Я довго чекав слушної нагоди. І таку нагоду дала мені куріпка, яку я підстрелив перед самим носом англійця. Мій пес приніс у зубах птицю, а я відразу почав перепрошувати за свою непоштивість і благав сера Джона Ровелла прийняти дичину.

Був то статечний чоловік, рудоволосий, рудобородий, зростом високий, плечистий, такий собі врівноважений і ввічливий велетень… У ньому не було нічого від так званої британської незворушності; він мені щиро подякував за мою делікатність — по-французькому, вимовою людей з-за Ла-Маншу. На кінець місяця я вже п’ять чи шість разів мав з ним розмову.

Аж ось одного вечора, вийшовши на прогулянку, я побачив його в садку — він сидів верхи на стільці й попахкував люлькою. Я привітав його, а він запросив мене до себе на кухлик пива. Я не чекав на вмовляння.

Він прийняв мене, як і личить англійцеві, вельми чемно, похвально говорив про Францію, про Корсіку, запевняв, що дуже вподобав оці краї, оці місця.

А я відразу делікатно і з виглядом великої цікавості поставив кілька запитань про його життя, про його плани. Він відповів без ніяковості, сказав мені, що багато світу побачив, був в Африці, в Індії, в Америці. Потім додав усміхнено:

— Я мав багато пригод. О! Yes.

Тут я повернув розмову на лови, і він розповів мені дуже цікаві, подробиці про полювання на гіпопотама, на тигра, на слона і навіть на горилу.

Я сказав:

— Але ж то страшні звірі.

Він усміхнувся:

— О! No, нема гірший звір, як людина.

Він зайшовся вельми вишуканим сміхом поважного, вдоволеного англійця:

— Я багато полював і на людину.

Далі розмова перейшла на зброю, і він запросив мене у свій дім, хотів показати рушниці різних систем.

Вітальня, куди він привів мене, була оббита чорним шовком з золотим гаптуванням. Великі жовті квіти аж витанцьовували на темній, як ніч, тканині, палахкотіли, немов вогні.

Він пояснив:

— Це японського краму.

Але що це — посеред найбільшої стіни така довга дивна річ, що я аж прикипів туди очима. На квадратному тлі червоного оксамиту виднілося щось чорне. Я підійшов: то була рука, людська рука. Не рука скелета, біла й чиста, а чорна, засушена рука з жовтими, оголеними м’язами і давніми слідами кровг, — та кров, як леп, на кістці, а її відтято в передпліччі так старанно, немов сокирою.

А довкола зап’ястя — великий залізний ланцюг, кований і гартований на той страшний обрубок і прибитий до стінки на такому міцному кільці, що й слон не зірветься.

Я запитав:

— А що це?

Англієць спокійно відповів:

— То буф мій самий красчий ворох. Він роду іс Америки. Його потято саблею, скіру сдерто гострим кременем, а сушено на сонці цілих фісім дніф. Го-го, для мене то багато сначить, осце.

Я доторкнувся до обрубка, що колись був рукою чоловіка-велетня. Пальці, небачено довгі, трималися на великих сухожиллях, на яких де-не-де позоставалися пасма шкіри. Очі лізли на лоба, а волосся ставало дуба, як довго дивитися на ту руку, отак нелюдськи облуплену, — і мимоволі з’являлася думка про помсту дикуна.

Я сказав:

— Цей чоловік напевне був сильний.

Англієць відказав добродушно:

— О, yes. Але я удафся ще сильніший. Я узяф його в оцю ланцюх, счоб він не втік.

А я гадав, що він жартує. І я сказав:

— Адже той ланцюг зовсім не потрібний, рука вже не втече.

Сер Джон Ровелл проказав дуже стривожено:

— Вона зафжди бралася втікати. Той ланцюх буф потрібним.

Я швидко, але пильно глянув йому в лице і подумав собі: "Чи він не божевільний? Чи просто корчить із себе дурня?"

Та на виду він був непроникний, спокійний і безжурний. Я завів мову про інші речі, а надто захоплювався рушницями.

Водночас я зауважив у різних місцях три револьвери з патронами, здавалося, мовби цей чоловік вдень і вночі остерігався напасників.

Потім я ще не раз навідувався до нього. Але врешті перестав заходити. Люди потроху звикли до англійця і втратили до нього інтерес.

Так минув рік. Аж на тобі, наприкінці листопада удосвіта будить мене слуга і каже, що вночі вбито сера Джона Ровелла.

За півгодини я вже був у будинку англійця, а зі мною головний комісар і капітан жандармерії.. Слуга безтямно й розпачливо плакав перед дверима. Спочатку я мав гіідоз-ру щодо нього, але він був не винен.

Ані тоді, ані потім не знаікпли злочинця.

Коли я ввійшов до вітальні сера Джона, то відразу побачив убитого, що простягся навзнак посеред кімнати.

Жилетка на ньому була розірвана, розпанаханий рукав обвис, усе тут свідчило про запеклий поєдинок.

Англійця було задушено! Його чорне й набрякле обличчя, таке страхітливе, спотворив огидний жах; у зціплених зубах він тримав якусь річ; а шия — проштрикнута п’ять разів, ті п’ять дірок, гадали, від залізних ключок — була залита кров’ю.

Нарешті прийшов лікар. Він довго оглядав сліди пальців на тілі, а потім промовив химерні слова:

— Виходить так, що його задушив скелет.

У мене пробігли по спині мурашки, очі мої вп’ялися в стіну, в те місце, де я колись бачив страхітливу руку, облуплену, засушену. І там її тепер не було. Ланцюг, розтрощений, спадав додолу.

Тоді-я кинувся до вбитого, і що ж — в його зціпленому роті побачив один палець тієї руки, яка щезла, він був розтятий, чи то пак розгризений зубами якраз на другій фаланзі.

Потім почалося слідство. Воно не дало нічого. Ані двері не виважені, ані сліду на меблях. Два дворові пси навіть не дзявкнули.

А ось коротко те, що засвідчив слуга.

Вже з місяць його пан дуже чимсь турбувався. Він одержував багато листів і спалював їх.

А інколи заходився гнівом, брав різку і страх люто, мовби збожеволів, періщив засушену руку, яка була прикована до стінки і яку зняли, не знати як, у хвилину злочину.

Він лягав спати дуже пізно, замикав усі входи і виходи. Зброю завжди мав напоготові, коло себе. Часто посеред ночі він викрикував, немовби сварився з кимсь.

Тієї ночі він, як на те, не здіймав галасу, а коли слуга прийшов відчинити вікна, то побачив сера Джона вбитого. Слуга ні на кого не мав підозри.

Усе, що я знав про загиблого, я передав у суд і прокуратуру, потім на цілому острові провели ретельне розслідування. Але нічого не було виявлено.

А ото раз уночі, зо три місяці після того злочинства, наснився мені страшний кошмар. Ніби я бачу ту руку, ту жахливу руку, бачу, як вона біжить, мов скорпіон чи павук, по моїх фіранках і стінах. Тричі я прокидався, тричі засинав знову і тричі уві сні бачив, як бридкий обрубок скаче по моїй кімнаті, перебираючи пальцями, мов лапами.

На другий день мені принесли ту руку, знайдену на кладовищі, на могилі сера Джона Ровелла; його тут поховали, бо нікого з рідних не знайшли. Вказівного пальця на руці не було.

Отака, добрі пані, моя історія. Що знав — сказав.

Налякані жінки були бліді як полотно й тремтіли усім тілом. Одна з них скрикнула:

— Але ж нема ні кінця, ані пояснення! Ми не заснемо вночі, якщо не скажете нам зараз, що ж сталося. Як думаєте ви!

Судовик усміхнувся суворим усміхом:

— О добрі пані! Мабуть, я розвію ваші жахливі мрії. Бо, на мою думку, справжній власник руки не був мерцем, отож він і прийшов відняти свою втрату тією рукою, що в нього залишилася. Але вже того, як він це вчинив, не знаю і не відаю. То якраз і є одна з химер вендети.

Одна з жінок пробелькотіла:

— О ні, то не від Ttoro сталося.

А слідчий, знов-таки усміхнений, закінчив:

— Чи ж я вам не казав, що вас моє пояснення не вдовольнить?